

Amsterdam Studies

The Truth, the Whole Truth, and nothing but the Truth

Amsterdam Studies is a multi-lingual Internet forum for analyses on political, economic and cultural developments in Europe.

ISSN 1873-3042

Editor-in-chief: László Marác

Internet: www.federatio.org/amsterdamstudies.html

Email: lkmaracz@orange.nl

László Marác: Politieke gevolgen van het raketschild in Centraal-Europa

Issue #30.

8 June 2007

Dit jaar zal er in Centraal-Europa door de VS een begin gemaakt worden met de bouw van een antiraket verdedigingssysteem. Het antiraket systeem zal met instemming van beider regeringen in Polen en Tsjechië gestationeerd worden. In Polen zullen tien interceptors worden geplaatst en in Tsjechië wordt een radarsysteem operatief dat de interceptors in Polen moet informeren over ongewenste lange afstandsraketten die het euro-atlantische grondgebied bedreigen.¹ In deze bijdrage een analyse van de politieke gevolgen van dit Amerikaanse project voor Centraal-Europa en de Europese Unie (EU).

NAVO

Het spreekt voor zich dat euro-atlantische veiligheidsonderwerpen hoog op de agenda staan van de NAVO. Op 20 april na topperleg van de NAVO bondgenoten op het hoofdkwartier in Brussel maakte de secretaris-generaal van de NAVO, Jaap de Hoop Scheffer op zijn persconferentie een drietal belangrijke opmerkingen over het raketschild. Ten eerste waren de NAVO bondgenoten het erover eens dat de dreiging van een raketaanval realistisch is en dat de NAVO het juiste kader is om deze kwestie te bespreken. Ten tweede was er volgens De Hoop Scheffer consensus over het principe van 'ondeelbare veiligheid'. Dit betekent dat het verdedigingssysteem het gehele euro-atlantische grondgebied dekking moet geven. Het huidige plan geeft bepaalde delen van Europa zoals Zuidwest-Europa geen afdoende dekking. Ten derde wees de secretaris-generaal de kritiek van de Russische ambassadeur bij de NAVO, de Russische generaal Konstantin Totskiy af dat het raketschild tegen schurkenstaten Noord-Korea en Iran niet nodig is omdat zij niet in staat zijn met lange afstandsraketten euro-atlantisch grondgebied te raken. Ook wees De Hoop Scheffer het Russische argument tegen het raketschild van de hand dat het raketschild het veiligheidsevenwicht op het Europese continent zal verstoren.

Bekend patroon

Het is merkwaardig dat ondanks de consensus over ondeelbare veiligheid en de reëel gevoelde dreiging van een raketaanval stationering van het raketschild wederom de EU verdeelt. We zien hier hetzelfde patroon opdoemen dat we al kennen uit de Irak-crisis, namelijk die van het 'Oude' versus 'Nieuwe Europa'. Tijdens de Irak-crisis in 2004 was het duidelijk dat de nieuwe lidstaten van de EU, de ex-Sovjetsatellieten onvoorwaardelijk de Amerikaans-Britse positie van militaire interventie in Irak steunden. Hoewel later de steun aan deze positie afgezwakt werd, bleef er een verschil in interpretatie bestaan tussen de oude en de nieuwe lidstaten wat de rechtmatigheid van de interventie betrof. De oude lidstaten onder aanvoering van Frankrijk en Duitsland bleven interventie in Irak afwijzen. Ook nu komt dezelfde politieke tegenstelling naar voren. Frankrijk, de Scandinavische landen en sociaal-democratisch, links Duitsland is tegen stationering van het Amerikaanse systeem en hebben een gewillig oor voor de Russische positie. De nieuwe leden van de EU onder aanvoering van Polen en Tsjechië zijn bereid om hun grondgebied open te stellen voor het Amerikaanse raketschild. Net als in de Irak-crisis lijkt Polen de meest betrouwbare partner te zijn. De Polen stellen zich het meest kwetsbaar op, indien stationering op hun grondgebied plaatsvindt.

¹ Zie bijdrage van Henry van Loon in *Armex 91*° jaargang, april 2007, nummer 2 over de technische details van het raketschild.

Kwetsbaar Centraal-Europa

Onder het bewind van de tweeling Kaczynski — Lech president en Jaroslaw premier — heeft de Poolse buitenlandse en defensiepolitiek een nog sterkere transatlantische oriëntatie aangenomen. Deze oriëntatie op de VS is te begrijpen uit de Poolse geschiedenis. Polen is in de geschiedenis vier keer opgedeeld tussen zijn ooster- en westerburen Rusland en Duitsland en als het weer op de kaart verscheen, veranderde het van geografische positie. Vandaar dat het land ook wel eens enigszins ironisch ‘het land op wielen’ genoemd wordt. Het Poolse wantrouwen tegen de beide grootmachtburen werd de laatste tijd nog eens gevoed door het feit dat de gaspijplijn van Rusland naar Duitsland via de Oostzee zal lopen en niet via het continent over Polen. Het Amerikaanse raketschild zal Polen een sterkere geopolitieke-militaire positie verschaffen tussen Rusland en Duitsland. Het zal Polen immuun maken voor eventuele Russische raketten, hoewel volgens de VS het schild bedoeld is om mogelijke raketaanvallen uit schurkenstaten te weren. Het is ook om die reden dat Rusland zo fel ageert tegen het Centraal-Europese raketschild. Putin en cs. raken de controle over Centraal-Europa weer kwijt waar men de laatste tijd middels de energie-hefboom weer aardig greep op leek te krijgen. De stationering van een radarsysteem in Hongarije in het Zuid-Hongaarse Mecsekgebergte dat onderdeel is van de NAVO-verdediging werd uitgesteld vanwege het feit dat de huidige Hongaarse regering van communistische adepten die de lijn Putin volgen in een aan te leggen gaspijplijn door Centraal-Europa en niets voelen voor het voorstel van EU.

Tsjechië is duidelijk een zwakkere schakel dan Polen in dit proces. Dat was ook al zo tijdens de Irak-crisis toen president Václav Havel — inmiddels vervangen door Václav Klaus — namens Tsjechië steun had betuigd aan de Amerikaanse positie wat weer werd afgezwakt door de zittende premier Klaus. Ook nu is de Tsjechische centrumrechtse regeringscoalitie onder leiding van premier Mirek Topolánek voorstander van een Amerikaans raketschild in Tsjechië, terwijl de sociaal-democratische en communistische oppositie ernstige bedenkingen hebben tegen de stationering van een raketschild op Tsjechisch grondgebied. De communistische oppositie ontpopt zich duidelijk tot de stem van ‘meester’ Putin. Indien er een andere, linkse regeringscoalitie was geweest, was het dus geenszins zeker geweest dat de VS bij Tsjechië hadden kunnen aankloppen voor stationering van onderdelen van het raketschild. In Centraal-Europa is er grote publieke tegenstand tegen een verdere militarisering van de regio te verwachten. Dit is begrijpelijk na de catastrofale uitwerking van twee wereldoorlogen en een communistische bezetting van bijna vijftig jaar in de twintigste eeuw. Aan de andere kant kan de democratisering en verdere ontwikkeling van de rechtsstaat en markteconomie in Centraal-Europa alleen gedijen als de invloed van een autoritaire grootmacht als het Rusland van Putin gerund door de KGB buiten de deur blijft. Het vervelende is alleen dat steeds minder Centraal-Europeanen het gevaar uit het Oosten lijken te onderkennen.